

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра східної і слов'янської філології

Курсова робота
з іранської філології
на тему:

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ
НА ПОЗНАЧЕННЯ СМЕРТІ
(на матеріалі перської і української мов)

студента IV курсу групи Пперс16-19
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
освітньої програми: Перська мова і
література та переклад, друга східна мова,
західноєвропейська мова
спеціальності: 035 Філологія
спеціалізації: 035.067 Східні мови та
літератури (переклад включно), перша –
перська
Кихтенка Володимира Олеговича

Науковий керівник:
викл. Даліда А. В.

Національна шкала: _____
Кількість балів: _____
Шкала ЄКТС: _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ФРАЗЕОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	6
1.1. Теоретичні засади дослідження фразеології у світовому мовознавстві.....	6
1.2. Поняття фразеологічної одиниці, як лінгвістичного явища у сучасному перському мовознавстві.....	9
1.3. Перспективи розвитку фразеології як окремої лінгвістичної науки	11
Висновок до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ СМЕРТІ У ПЕРСЬКІЙ МОВІ	14
2.1. Семантичні особливості ФО на позначення смерті у сучасній перській мові .	14
2.1.1. Повні та неповні еквіваленти фразеологічних одиниць на позначення смерті	15
2.1.2. Безеквівалентні фразеологічні одиниці на позначення смерті	21
Висновки до розділу 2	23
ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК	24
АНОТАЦІЯ ПЕРСЬКОЮ МОВОЮ	26
ДОДАТКИ	29
<i>ДОДАТОК А</i>	29
<i>ДОДАТОК Б</i>	32

ВСТУП

Смерть в іранській культурі відіграє дуже важливу роль і відносяться до неї з великою повагою. В іранській культурі смерть сприймається як перехід до іншого світу, ідея життя після смерті є основою релігійної віри багатьох іранців, особливо ісламу. В ісламській традиції смерть вважається початком нескінченного життя в іншому світі, де люди судитимуться за свої діяння в житті та отримуватимуть винагороду чи покарання відповідно. В іранській культурі також є безліч звичаїв, пов'язаних зі смертю. Наприклад, родичі померлого проводять кілька днів у жалобі, протягом яких їм не дозволяється посміхатися чи розважатися. Також після смерті людини, її тіло має бути поховано якнайшвидше, зазвичай протягом 24 годин, і тіло померлого не повинно бути кремоване, оскільки це вважається порушенням ісламських навчань. В іранській культурі також існують обряди та церемонії, пов'язані з роковинами смерті, які зазвичай проводяться сім разів після смерті і потім щороку. Цими днями родичі відвідують могилу покійного і моляться за його душу. В цілому, смерть в іранській культурі сприймається як нормальна і неминуча частина життя, і люди звертаються до неї з повагою та розумінням. Фразеологія тісно пов'язана з мовою народу та його менталітетом. Саме тому в іранській культурі існує безліч фразеологізмів на позначення смерті, семантику яких ми розглянемо у нашій роботі.

Актуальність нашої курсової роботи полягає у загальній спрямованості сучасної лінгвістики до вивчення та аналізу різних видів фразеологізмів. Оскільки фразеологія перської мови вважається малодослідженою, для українських лінгвістів відкривається широкий простір для здійснення досліджень. Також необхідність у вивченні фразеологізмів зумовлена важливістю розуміння розвитку перської мови.

Мета нашої курсової роботи – дослідити функціонування фразеологізмів на позначення смерті в сучасній перській мові.

Поставлена мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- дібрати фразеологічні одиниці про смерть у перській та українській мовах;
- проаналізувати праці лінгвістів, які займалися досліджуваною проблематикою;

- проаналізувати семантичні ознаки усіх обраних фразеологізмів у сучасній перській мові;

- дібрати еквіваленти перським фразеологізмам в українській мовах.

Об'єкт нашого дослідження – фразеологічні одиниці про смерть в сучасній перській мові. **Предмет** – семантичні особливості фразеологізмів на позначення смерті в сучасній перській мові.

Матеріалом для дослідження слугували 50 фразеологізмів перської мови, дібраних методом суцільної вибірки з одномовних, двомовних фразеологічних словників.

У роботі використовуються такі **методи** дослідження:

1. Метод суцільної вибірки використовувався для добору матеріалу для дослідження;

2. Історико-методологічний – поглиблення в перську історію з метою кращого розуміння впливу фразеологізмів на перську культуру;

3. Культурологічний – дослідження культури задля кращого розуміння іранського повсякдення;

4. Метод компонентного аналізу: система прийомів лінгвістичного вивчення значень слів, суть якої полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти. Вперше був використаний при дослідженні лексичного матеріалу як техніка опису вузького кола лексичних одиниць (термінів спорідненості) в різних мовах. Він заснований на гіпотезі про те, що значення кожної одиниці мови складається з семантичних компонентів (сем), і що словниковий склад мови може бути описаний за допомогою обмеженого і порівняно невеликого числа семантичних ознак.

Практична цінність роботи полягає у тому, що її результати можна використовувати при викладанні таких дисциплін навчального плану як: «Лексикологія перської мови (розділ Фразеологія)», «Перська мова», «Основи теорії і практики перекладу (перська і українська мови)» тощо.

Структура роботи: курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ФО – фразеологічна одиниця;

укр. – українська;

= – приблизне значення.

РОЗДІЛ 1. МІСЦЕ ФРАЗЕОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

1.1. Теоретичні засади дослідження фразеології у світовому мовознавстві

Фразеологія як наука має досить довгу історію. Вже давно фразеологія стала важливою галуззю лінгвістики, яка була та залишається до сьогодні об'єктом дослідження науковців. Фразеологічні одиниці мови відображають культурні та соціальні аспекти мовної спільноти, саме тому дослідження цього лінгвістичного явища є дуже важливим. Розглядаючи фразеологію будь-якої мови варто згадати основоположника цієї лінгвістичної науки – Шарля де Баллі, якого таким вважають більшість науковців, які торкалися вивчення фразеології (Ужченко, 2005). Шарль де Баллі відіграв значну роль у розвитку сучасної лінгвістики. Він зробив важливий внесок у вивчення структури та функції мови, зокрема у сфері фразеології. На роботи Баллі над фразеологією вплинули ідеї Фердинанда де Соссюра, його колишнього вчителя і наставника. Як і Соссюр, Баллі вважав, що мова – це система знаків, а значення слова чи фрази визначається їх зв'язком з іншими словами та фразами в мові. Підхід Баллі до фразеології підкреслював важливість вивчення сталих і напівфіксованих виразів, які використовуються в повсякденному мовленні. Він стверджував, що ці вирази, які він назвав "фразеологічними одиницями", відіграють вирішальну роль у тому, як мова використовується для спілкування. На ідеї Баллі щодо фразеології також вплинули роботи Празької школи лінгвістики, зокрема роботи Вільєма Матезіуса. Празька школа наголошувала на важливості вивчення того, як мова фактично використовується в повсякденному спілкуванні, а не просто аналізу її структури. Загалом робота Баллі над фразеологією допомогла встановити важливість вивчення сталих і напівфіксованих виразів у мові, і його ідеї продовжують впливати на дослідження фразеології сьогодні.

Можемо назвати багато науковців, які займалися дослідженням фразеології як окремого напрямку в лінгвістиці серед українських науковців, адже українська мова – це джерело крилатих виразів, прислів'їв, приказок, ідіом та фразеологізмів: М. Костомаров, П. Чубинський, О. Потебня, І. Франко, В. Ужченко та Д. Ужченко.

Якщо вести мову про фразеологію перської мови, варто зазначити, що значні наукові дослідження були здійснені російськими мовознавцями: В. Виноградов, Ю. Рубінчик, Г. Голєва. Проте не варто забувати, що й українські лінгвісти, особливо продовж останніх років розпочали свій шлях у дослідженні фразеології перської мови і продовжують популяризувати перську фразеологію українською мовою. Із сучасних українських дослідників можемо назвати М. Охріменко, яка широко розглядала і продовжує свої дослідження емотивної фразеології перської мови та уклала словник емотивної фразеології, який є єдиним фразеологічним українсько-перським словником в Україні (Охріменко, 2011); А. Даліда здійснила декілька досліджень перських фразеологічних одиниць із соматичним компонентом "око" (Даліда, 2021), а також інших питань пов'язаних із проблемами вивчення фразеології у перській та українській мовах; О. Мазєпова досліджувала фразеологізми для вираження певних концептів у перській мові (Мазєпова, 2013) та ін.

Незважаючи на різний рівень дослідження фразеології у мовах світу, наявність великої кількості різних визначень основних понять фразеології, зрештою усі лінгвісти сходяться у єдиних думках, щодо того, що загалом є фразеологія та фразеологічні одиниці. Розглянемо основні визначення, які варто знати під час здійснення дослідження, пов'язаного з фразеологією.

Фразеологія – це галузь лінгвістики, яка вивчає фразеологічні одиниці, тобто вирази або словосполучення, що мають стійкий, непрямий або метафоричний сенс і використовуються в мовленні як єдине ціле. Фразеологізми виникають у результаті довготривалого використання в певному контексті і мають культурно-історичну спадщину. Вони є невід'ємною частиною мовлення та допомагають точніше та експресивніше виражати думки та почуття.

Фразеологізм – це широке поняття у лінгвістиці. Саме тому дослідники не зійшлися у єдиному визначенні цього терміну, проте вони мають спільну рису – це словосполучення або вирази, що мають стійкий семантичний склад і не можуть бути перекладені буквально, оскільки їх значення залежить від вживання в конкретному контексті. Наприклад, "витягти кашу з вогню" означає вирішити складну проблему або зробити неможливе, але це значення не може бути виведене з буквального

значення слів. Фразеологічні одиниці можуть бути звичайними словосполученнями, наприклад "біла хустка", або складними виразами, які містять декілька слів. Вони також можуть бути створені на основі метафор або алегорій, наприклад "відкривати душу" або "заливатись крокодилячими сльозами" (Скрипник, 1973).

Широко відомими є й інші види фразеологізмів, які є у кожній мові, зокрема ідіоми (фразеологічні зрощення) – це фразеологізми або вирази, які мають особливий зміст, відмінний від звичайного значення слів, з яких складається фраза. Ідіоми використовуються в розмовному та писемному мовленні для передачі конкретного смислу або ідеї, який не може бути зрозумілий прямо зі значення окремих слів. Наприклад, ідіоматичний вираз "витягти кішку з мішка" означає "виявити таємницю, розкрити схему або план, який раніше був прихованим". Хоча окремі слова можуть мати зовсім інші значення, але разом вони утворюють новий сенс, який передається в рамках ідіоми. Ідіоми є важливою частиною будь-якої мови, оскільки вони дозволяють говорити більш ефективно та точно. Окрім того, знання ідіом може допомогти у розумінні розмовного мовлення та культурних відмінностей між різними групами мовців (Калашник, 1994).

Фразеологічні єдності – це стійкі вирази, які надають значення, пов'язуючи значення своїх окремих компонентів. Наприклад, "прикусити язика" – замовкнути.

Фразеологічні сполучення – це стійкі вирази, у яких забравши один із компонентів суттєво не змінить загальний сенс виразу. Наприклад, "зачепити честь". Замість слова "честь" можемо додати слова самолюбство, гордість, інтереси, проте сенс фразеологізму це не змінить (Granger Sylviane, Meunier Fanny, 2008).

Фразеологічні слова – це стійкі вирази або словосполучення, що мають фіксований звичайний іншомовний еквівалент, тобто вони мають конкретне значення, яке не може бути зрозуміле за звичайними правилами складання значень окремих слів.

Каламбур – це слово або фраза, яку можна зрозуміти по-різному, залежно від того, як вона вимовляється або які слова з нею асоціюються. Каламбури є грою слів, яка використовується в літературі, поезії, комедії та інших жанрах, щоб створити гумористичний ефект або передати певну ідею або підтекст. Наприклад, каламбуром

може бути фраза "Прийомний син барона був баран" (Ліна Костенко). Звісно каламбур не тісно пов'язаний з фразеологією, він є грою слів, яку важко визначити у іноземній мові. Варто мати високий рівень володіння мовою, аби вміти визначати такі вирази у мові та правильно перекладати їх мовою перекладу.

Евфемізми – це слова або вирази, які використовуються з метою зменшення або пом'якшення значення більш прямого, неприємного або образливого виразу. Їх використовують у різних сферах життя, таких як політика, медицина, релігія, суспільство тощо, з метою уникнення або пом'якшення негативних емоцій чи враження. Наприклад, замість вислову "війна" можна використовувати евфемізм "бойові дії", а замість "померти" – "піти з життя". Евфемізми можуть мати різні градації пом'якшення: від легкого зменшення значення слова до повного заміщення неприємного слова або виразу іншим, більш "приємним" варіантом (Cowie, 1998).

У творенні фразеологізмів відіграють свою роль так звані "фразеотворчі елементи" – це слова або словосполучення, які використовуються для зв'язку різних частин речення або речень між собою, щоб передати відносини між ними та структурувати мовлення. Наприклад, такі фразеотворчі елементи як "але", "однак", "тому що", "хоча", "якщо", "аби" та інші вказують на різні відносини між частинами речення та допомагають виразити змістовне навантаження. Фразеотворчі елементи можуть бути прийменниками, сполучниками, частками та іншими граматичними формами. Використання різних фразеотворчих елементів дозволяє створювати більш складні інтонаційні конструкції, збагачувати мовлення і підвищувати ефективність комунікації.

1.2. Поняття фразеологічної одиниці, як лінгвістичного явища у сучасному перському мовознавстві

Як ми зазначили у попередній частині курсової роботи фразеологічні одиниці – це стійкі вирази, компоненти яких не несуть прямого значення, їх неможливо сприймати та перекладати буквально. Вони мають прихований сенс, який сформувався внаслідок якихось подій у минулому. Зазвичай фразеологічні одиниці

тісно пов'язані саме з культурою народу, їхнім менталітетом. Знання менталітету народу, мову якої ви вивчаєте, розглядаєте лінгвістичні проблеми, допоможуть краще і точніше зрозуміти, що саме іранці хотіли сказати, і що мали на увазі.

Іран має досить багату історію вивчення мов та мовознавства, у тому ж числі й фразеології. Один із перших учених, який вивчав фразеологію перської мови, був арабський граматик Абуль-Касім Халіль ібн Ахмад аль-Фарагані (897 – 956 рр.). Він написав трактат "Книга про фразеологію перської мови", в якому описав багато відомих виразів і прислів'їв перської мови, а також навів приклади їх використання в різних контекстах. Інший відомий вчений, який займався фразеологією перською мовою, був середньовічний перський поет і філософ Омар Хайям (1048 – 1131). Він написав книгу "Рубаї", в якій зібрав понад 1000 коротких віршованих виразів, які є взірцями перської поезії та фразеології. Ще один відомий учений, який займався фразеологією перською мовою, був Мірза Абуль-Хасан Якруті (1179 – 1229 рр.). Він написав книгу "Історія прославлених людей" (Му'джам аль-Булдан), в якій зібрав безліч прислів'їв та приказок, що використовувалися у різних регіонах Персії. Один із перських вчених, який займається фразеологією – це американський іраніст Аббас Аліан, автор книги "Фразеологія перської мови" (Persian Idioms: A Dictionary of Persian Expressions). У цій книзі він представляє понад 5000 висловів та прислів'їв перської мови, а також наводить їх тлумачення та використання у різних контекстах.

Як в Україні лінгвісти, філологи, перекладачі з різних вищих навчальних закладів (наприклад Київський національний лінгвістичний університет, Львівський національний університет імені Івана Франка, Київський національний університет імені Тараса Шевченка) здійснюють свої дослідження, так й Іран має декілька високошанованих університетів, таких як Тегеранський університет, Університет імені Шахіда Бехешті і Університет міжнародних відносин із сильними мовознавчими програмами, у яких продовжують здійснення досліджень перської фразеології. Одним із науковців, що займається фразеологією, є професор Хосро Хосрові, який є доктором філологічних наук і викладає в Тегеранському університеті. Він є відомим дослідником фразеології та інших аспектів перської мови.

Якщо вести мову про найвідоміших у всьому світі перських лінгвістів, які вивчали фразеологічні одиниці, потрібно згадати таких вчених як М. Шакі (Shaki, 1967) та С. Телегді (Telegdi, 1951), а також іранців, які здійснювали вивчення фразеології за межами Ірану – М. Ахмаді & С. Садат-Махмудяна, Н. Мехді. Їхні дослідження друкувалися на території Російської Федерації.

1.3. Перспективи розвитку фразеології як окремої лінгвістичної науки

Одним із головних напрямів майбутнього розвитку фразеології є поглиблення досліджень у галузі її семантики та структури. Більшість фразеологічних одиниць мають власний, стійкий зміст, який не можна пояснити шляхом простого додавання значень компонентів, що утворюють фразеологізм. Вивчення цього явища є важливим кроком у розумінні того, як люди використовують мову для передачі своїх думок та почуттів. Іншим напрямом розвитку фразеології є вивчення її ролі у культурі та літературі. Вивчення фразеології може допомогти нам краще зрозуміти культуру та традиції різних народів.

Фразеологія ніколи не буде вважатися вичерпаним питанням для досліджень. Адже не варто нагадувати, що фразеологізми є важливою частиною культурної спадщини та історії кожного народу. Вони передають історію та традиції, а також відображають історичні події та соціальні зміни в мові. Чому варто вивчати фразеологію та продовжувати здійснювати дослідження різних її аспектів?

- Фразеологізми є свідченням етимології та розвитку мови. Вони зберігають у собі застарілі лексичні одиниці, які не використовуються в повсякденному мовленні та дозволяють вивчити етимологію слів.

- Фразеологізми є джерелом вивчення культурного та соціального контексту. Вони відображають наше ставлення до різних явищ та являються важливим джерелом для вивчення культурних та соціальних відмінностей між народами.

- Фразеологізми використовуються в літературі для підсилення виразності та емоційної забарвленості мовлення.

- Фразеологізми є важливим елементом стилю та художнього мовлення. Вони допомагають створювати образи та передавати настрій персонажів, а також створювати певну атмосферу в творі.

- Фразеологізми є важливим джерелом для вивчення стилістичних та граматичних особливостей мови. Вони дозволяють вивчити різні мовні конструкції та особливості мови, які можуть бути важливими для літературного творчості.

- Також у майбутньому фразеологія може стати більш затребуваною в галузі комп'ютерної лінгвістики та штучного інтелекту. Фразеологічні одиниці можуть відігравати важливу роль у розробці програм, здатних обробляти природну мову та створювати більш точні та природні діалоги між людиною та комп'ютером. У комп'ютерній лінгвістиці фразеологія застосовується в наступних областях: машинний переклад – для перекладу фіксованих поєднань слів, автоматична обробка тексту – для розпізнавання та аналізу стійких виразів, таких як ідіоми та багато інших, розробка мовних моделей – для врахування стійких виразів у моделях машинного навчання, для класифікації текстів – визначення жанрових і тематичних особливостей тексту з урахуванням вживання фіксованих поєднань слів, вилучення інформації для отримання інформації з тексту, що містить стійкі вирази. Генерація тексту для створення текстів на основі стійких виразів.

Висновок до розділу 1

Як зазначалося вище, фразеологія – це лінгвістична наука, яка вивчає фразеологічні одиниці (фразеологізми), стійні словосполучення, які містять у собі прихований сенс. Лінгвісти класифікують фразеологізми по різному, серед найвідоміших типів фразеологічних одиниць можемо визначити фразеологічні єдності, фразеологічні зрощення, фразеологічні сполучення.

Серед відомих перських дослідників, які здійснили внесок у розвиток фразеології можемо назвати іранців, які жили та працювали в Ірані – М. Шакі, С. Телегді, а також іранців, які здійснювали вивчення фразеології за межами Ірану –

М. Ахмаді, С. Садат-Махмудян, Н. Мехді. Українські лінгвісти також продовжують популяризувати перську фразеологію: М. Охріменко, О. Мазепова, А. Даліда.

Фразеологія одна з найважливіших наук, яка щоденно впливає на наше життя та змінює його. Вона є популярною не лише з огляду вивчення, тлумачення фразеологічних одиниць, а й перспективною у зовсім протилежному від філології напрямку – у галузі програмування, адже ми живемо у часи стрімкого розвитку технологій. Хоча зараз машинний переклад не дозволяє правильно і повно перекласти фразеологізм іншою мовою, проте ця галузь швидко розвивається і згодом набуде високого рівня точності.

РОЗДІЛ 2. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ СМЕРТІ У ПЕРСЬКІЙ МОВІ

2.1. Семантичні особливості ФО на позначення смерті у сучасній перській мові

Поняття смерті в світовій культурі має багато різних аспектів та традицій, які відрізняються залежно від релігійних, культурних та історичних факторів. Ось кілька прикладів:

1. Християнство: у християнській традиції смерть розглядається як перехід душі в інше життя після смерті тіла. Християни вірять у вічне життя в Раю або в Аду, залежно від того, як вони жили своє життя.

2. Буддизм: у буддизмі смерть розглядається як природний процес, який не повинен приносити страждання. Буддисти вірять в реінкарнацію, тобто перевтілення душі в інше тіло після смерті.

3. Іслам: у ісламі смерть є переходом душі в інший світ, який називається Ахират. Мусульмани вірять в життя після смерті та вічний суд.

4. Японська культура: у японській культурі смерть розглядається як перехід душі в інший світ. Японці вірять, що душа померлого продовжує існувати і може впливати на світ живих.

5. Грецька міфологія: у грецькій міфології смерть була пов'язана з підземним світом під керівництвом богині Персефони.

Оскільки смерть напряму пов'язана з релігією, варто згадати про такий релігійний напрямок, як Зороастризм, виникнення якого пов'язане із Заратуштрою (Зороастра), який за міфологією відкрив це вчення, отримавши одкровення Бога. Священною книгою Зороастризму є Авеста. Це вчення засноване на вічній боротьбі добра і зла. Смерть у зороастрійців є найбільшим злом. Вважається, якщо людина померла, злі духи перемогли добрих. Після смерті душа людини, аби перейти до іншого світу має пройти по мосту. Чим праведнішою людина була за життя, вчиняла добрі вчинки, тим легшим буде для неї перехід. Якщо людина неправильно жила – міст із кожним кроком звужується, перетворюючись у тонке лезо.

Ці приклади показують, що поняття смерті має різні значення в залежності від культурних та релігійних вірувань. Однак, загальним для багатьох культур є те, що смерть сприймається як перехід душі в інший світ, де вона продовжує існувати в іншій формі. Не дарма єгиптяни мають приказку "Смерть – це лише початок". Іншими словами можна із впевненістю стверджувати, що не дивлячись на різні культури та традиції, поняття смерті значить приблизно одне й те саме. Тож немає нічого дивного у тому, що кожен народ світу має велику кількість фразеологізмів на позначення поняття смерті.

2.1.1. Повні та неповні еквіваленти фразеологічних одиниць на позначення смерті

Деякі фразеологізми мають абсолютно аналогічні еквіваленти у різних мовах. Для початку розглянемо ті фразеологізми, які мають аналоги як у перській, так і в українській мовах:

جان سپردن (букв. здавати тіло) укр. *духу пускатись* – зазвичай цей фразеологізм використовується для позначення смерті до старих німецьких людей. Наприклад, можна сказати "На днях мій дід пустив духу". Тобто, використання цього фразеологізму допомагає нам зрозуміти, що дід помер саме від старості. Цікаво те, що іноді цей фразеологізм можна також використовувати не для позначення явища смерті, а для позначення того факту, що людина стає дедалі більш кволою та немічною.

از جان رفتن (букв. піти з душі) укр. *віддати душу Господу* – зазвичай цей фразеологізм використовується для того, щоб наголосити на раптовості смерті. Наприклад можна сказати "Він раптово помер", але слово раптово можна замінити на цей фразеологізм і сказати "Він віддав душу Господу". У обох випадках ми хочемо підкреслити саме той факт, що смерть наступила раптово.

دم درآوردن (букв. відкидати хвоста) укр. *відкинути ноги* – в українському варіанті ноги можна замінити на хвоста, копита та деякі інші частини тіла. Частіше за все цей фразеологізм використовується по відношенню до смерті людини, яка була вам не дуже приємна, яку ви не шанували. Також можна із впевненістю стверджувати, що

цей фразеологізм має дещо вульгарне значення та не може бути використаний у офіційному мовленні.

نفس آخر کشیدن (букв. видохнути останній подих) укр. *віддати останній подих* – на відміну від поданих вище фразеологізмів, цей фразеологізм не має якихось вузьких рамок, у межах яких його слід використовувати. Однак, завдяки детальному аналізу, який ми провели, можна із впевненістю сказати, що цей вираз частенько можна почути у різних офіційних промовах, коли кажуть про смерть якоїсь шанованої людини.

از دنیا رفتن (букв. піти зі світу) укр. *піти з цього світу* – фразеологізм, використання якого можна часто зустріти у різних офіційних новинах. Його використовують по відношенню до будь-якої людини, не має різниці до якого класу, віку та положенню у суспільстві мала відношення та людина. Але слід зазначити, що цей фразеологізм не часто використовують для позначення смерті дуже близької людини. Для позначення факту смерті дуже близької людини як правило використовують інші фразеологізми, які ми розглянемо більш детально згодом.

غرق شدن در خون (букв. втонути у крові) укр. *захлинутися власною кров'ю* – фразеологізм, який як правило використовується по відношенню до позначення смерті людини, яку ви не любили, не шанували і можливо навіть відчували огиду. Такий фразеологізм не бажано використовувати по відношенню до знайомих, друзів та родичів, адже він має яскраво виражене негативне забарвлення. Також слід зауважити, що цей фразеологізм не є доречно використовувати під час офіційних промов та виступів.

سپردن به خاک (букв. піти до землі) укр. *лягти в землю (труну, домовину)* – ще один варіант зневажливо сказати про чиюсь смерть. Даний вираз доречно використовувати по відношенню до ворогів та неприятелів. Варто підкреслити, що саме цей фразеологізм має особливо зневажливий та глузливий підтекст.

از دنیای جسمانی رفتن (букв. покинути фізичний світ) укр. *відійти у царство небесне* – фразеологізм, який часто можна зустріти у старих текстах та книгах. Наразі використовується досить не часто. Але цей вираз стане вам у пригоді для написання текстів, сюжет яких відбувається у стародавні та середньовічні часи.

به سوی پرتوی نور رفتن (букв. йти до променю світла) укр. *побачити світло в кінці тунелю* – відносно новий фразеологізм, який наразі можна часто зустріти у різних молодіжних серіалах та фільмах. Молоді люди часто використовують цей вираз у якості сленгу по відношенню до позначення явища смерті. Звичайно він не є доцільним використовувати у офіційних промовах. Однак слід зазначити, що наразі різні новини намагаються розширити свою аудиторію, залучивши до перегляду своїх новин молоде покоління, тому іноді цей фразеологізм деінде з'являється і у офіційних джерелах масової інформації.

وداع کردن با دنیا (букв. прощання зі світом) укр. *прощатися з білим світом* – вираз, яким часто оплакують видатних та важливих для держави постатей: президентів, політичних діячів, поетів.

پایان دادن به زندگی (букв. життя добігло кінця) укр. *дожити свій вік* – ще один фразеологізм, який часто використовується задля оплакування близьких родичів та друзів. Цікаво підкреслити той факт, що в книжках цей фразеологізм використовується для позначення смерті якоїсь видатної важливої особистості: царів, султанів, президентів тощо.

سفر کردن به دنیای دیگر (букв. подорож до іншого світу) укр. = *відійти у потойбіччя* – фразеологізм з особливо яскравовираженим книжковим забарвленням. Часто використовується у художніх творах та романах.

مردن بعزت به از زندگی بذلت (букв. гідно померти – гідно жити) укр. *гідна смерть краще, ніж жалюгідне життя* – цікаво зазначити те, що подібні фразеологізми можна побачити досліджуючи не тільки українські та перські ФО, а також і в інших мовах. У багатьох культурах світу можна побачити схожі за сенсом фразеологізми. Смерть є частиною життя. Ми повинні померти. Земля не може витримати нас і мільйони людей, які були до нас. Треба звільнити дорогу тим, хто ще народиться. І оскільки смерть є частиною життя, розмови про це не повинні бути табу. Люди повинні помирати гідною смертю. Думка про те, що гідна смерть краща за жалюгідне життя, є суб'єктивною і може відрізнятися від людини до людини. Деякі люди можуть вважати, що життя, наповнене стражданнями, болем і труднощами, не варте того, щоб його жити, і що померти з гідністю в оточенні близьких є кращим вибором. Інші

можуть відчувати, що кожна мить життя дорогоцінна і що навіть важке життя краще, ніж його відсутність.

مردن خبر نمی کند (букв. смерть не повідомляє про свій прихід) укр. *померти можна раптово* – фразеологізм, який вказує на раптовість та безворотність смерті. Тема смерті та невідворотності її настання є універсальною для всіх культур. У різних культурах і релігіях існують різні уявлення про смерть, її причини, наслідки та способи подолання. Наприклад, у християнстві смерть сприймається як перехід душі до іншого світу, де вона піддається суду Бога. В ісламі смерть також розглядається як перехід душі до іншого світу, але там вона отримує винагороду чи покарання залежно від своїх вчинків на землі. У деяких культурах, як-от індуїзм і буддизм, смерть сприймається як природний процес, що призводить до переродження душі у інший формі життя. В інших культурах, наприклад, у давній грецькій міфології, смерть сприймається як неминуча і невідворотна подія, що настає з волі богів. Незалежно від культурних відмінностей, смерть є невідворотним процесом, який зрештою очікує кожного з нас. Як правило, наші уявлення про смерть відображають наші вірування, надії та страхи, і є частиною того, що робить наше життя смисловим та цінним.

اجل برگشته می میرد نه بیمار سخت (букв. повертатись вже не тяжко хворим) укр. = *все, що не вбиває, робить нас сильнішими* – фразеологізм, аналогі якого ми можемо спостерігати у різних мовах, культурах світу. Цікаво також зазначити той факт, що і необхідність використання цього фразеологізму у всіх мовах приблизно однаковий: необхідність підбадьорити людину, яка бориться із важким недугом, перебуває на межі життя та смерті.

برای کسی بمیر که برای تو تب کند (букв. померти за когось, хто піклується про вас) укр. *віддати життя за когось* – фразеологізм, який показує готовність якоїсь людини віддати своє життя за когось. Може бути використаний тільки по відношенню до дуже близької людини, яка знаходиться у тяжких життєвих обставинах: бореться із важким недугом, має скрутне матеріальне становище тощо.

Існує безліч міфів та легенд, у яких герой чи героїня жертвують своїм життям заради близької людини. Цей мотив часто використовується в різних культурах та релігіях як символ жертовності та любові. Одним з найбільш відомих прикладів є

грецький міф про Алкейон і Цейкс. Це були закохані, яких боги перетворили на птахів – алконостів. Згідно з міфом, коли Цейкс вирушив у море на рибалку, Алкейона попросила богиню Геру зберегти його життя. Гера побачила, що Цейкс загинув у бурхливому морі, і повідомила про це Алкейон. Вона, не витримавши горя, кинулась у воду і втопилася. Боги перетворили її на птицю, щоб вона могла бути поруч із Цейксом. У китайській міфології також є історія про жертву заради коханої людини. У міфі про богатиря Му Ге і Цзінь Сяо Яо головний герой Му Ге одружився з прекрасною Цзінь Сяо Яо, але незабаром після весілля йому довелося вирушити на війну. Під час битви він був тяжко поранений, і йому довелося сховатися в лісі. Цзінь Сяо Яо вирушила на пошуки свого чоловіка і, знайшовши його, дбала про нього та годувала його своєю кров'ю. Нарешті, коли Му Ге знову був здоровий, вони разом повернулися до свого будинку. Але після того, як вони були змушені тікати зі свого будинку, Цзінь Сяо Яо була спалена злими людьми, які заздрили її красі та шляхетності.

Ці та інші міфи про жертву заради близької людини відображають глибинні людські почуття та цінності, такі як любов, відданість та самопожертву. Вони продовжують надихати і навчати нас досі у вигляді фразеологізмів у тому числі.

واى بحال آنکه مرد (букв. горе, що він помер) укр. *нехай земля буде пухом; царство небесне* – саме ці слова зазвичай говорять іранці, коли проводжають у останній путь своїх близьких, які недавно померли.

مرده سخن نگوید (букв. мертві не розмовляють) укр. *мертва людина не бовкне зайвого* – цей вираз зазвичай вживається в контексті, коли людина померла і більше не може говорити або розкривати секрети. Воно означає, що мертві не можуть розповісти про те, що відбувалося після їхньої смерті, а також не можуть видати таємниці, які знали за життя. Вираз "мертві не скажуть зайвого" також може використовуватися в ширшому розумінні, вказуючи на те, що люди повинні бути обережні у своїх словах та вчинках, оскільки вони можуть мати наслідки у майбутньому. Якщо ви не кажете нічого поганого або не робите нічого незаконного, то в майбутньому вас не зможуть звинуватити або викрити в цьому, навіть якщо ви помрете.

از پس مرده بد نباید گفت (букв. після смерті не потрібно говорити погано) укр. *про покійників погано не говорять* – загальноживаний фразеологізм, який часто використовується, коли хтось із присутніх намагається сказати щось погане про покійника. У багатьох культурах світу є негласне правило не казати нічого поганого про померлу людину – навіть якщо ця людина не була при житті гарною людиною. Існує багато культурних та релігійних традицій, які встановлюють стандарти поведінки та етикету в різних ситуаціях, включаючи випадки після смерті людини. Одним зі спільних стандартів є необхідність поважати пам'ять померлих та виявляти шану до їхньої родини та близьких. Крім того, після смерті людина вже не може захистити себе від образ та наклепу, тому це вважається нечесним та недоречним. Замість цього, віддаючи шану померлим, люди часто намагаються згадати про них з найкращого боку, наголошуючи на їхніх позитивних якостях та досягненнях. У кінцевому підсумку, з культурної та етичної точки зору, важливо проявляти повагу та гідність під час віддачі останньої шани померлому, незалежно від того, які можуть бути особисті відчуття до них.

یک مرده بنام به که صد زنده به تنگ (букв. мертвого назвали сотнею живих) укр. *смерть однієї гідної людини може бути гірша за смерть сотні нікчем* – якщо мова йде про людську життєву цінність, то кількість життів, які припинилися, може бути однаковою в обох випадках, проте існують різні фактори, які можуть впливати на сприйняття такої ситуації людиною. Одна з можливих причин полягає в тому, що гідна людина зазвичай зробила більший внесок у світ і людей, що оточували її, тому її смерть може викликати більший ступінь втрати та жалю серед тих, хто знаходився поруч з нею. Її внесок може полягати у тому, що вона присвятила своє життя роботі на благо громади, виховувала дітей, надавала допомогу у разі кризових ситуацій або була просто дуже доброю та співчутливою людиною. З іншого боку, смерть десяти нікчем може викликати менше жалю серед людей, які їх знали, тому що вони не залишили значного внеску у світ, не мали значного впливу на життя інших людей або не були близькими людьми. Отже, хоча кількість смертей може бути однаковою, різні обставини можуть впливати на сприйняття смерті однієї людини порівняно з іншими.

مردہ شور ببردت (букв. нехай тебе забере той, хто омиває покійників) укр. *щоб тебе чорт побрав* – в українській мові цей вираз є складовою частиною побажання, яке вживається у випадку, коли людина діє або каже щось, що є невідповідальним або шкідливим для себе чи інших. Побажання "щоб тебе чорт побрав" може розумітися як негативний спосіб попередження того, хто діє безрозсудно або ризикує своїм життям або здоров'ям, про можливі наслідки його дій. Однак, варто зауважити, що це побажання є лише метафорою, яка не має жодного відношення до реальності, а чорти є лише фантастичними істотами, які з'являються у народних повір'ях та легендах. У сучасному вжитку, цей вираз може розумітися як жартівлива або іронічна форма зауваження, яка може мати за мету підштовхнути людину до більш обережної поведінки в майбутньому. Також, варто зазначити, що вживання подібних висловлювань може бути вважатися невічливим та неприйнятним у певних ситуаціях, тому слід бути обачним і зважати на контекст, у якому вони використовуються.

2.1.2. Безеквівалентні фразеологічні одиниці на позначення смерті

У мові існує чимала кількість безеквівалентної лексики, оскільки культури різних народів мають свої власні способи мислення та сприйняття світу, а також відмінності в історії, традиціях та культурних цінностях. Безеквівалентна лексика є невід'ємною частиною мовного різноманіття та культурного розмаїття світу, що робить мови унікальними та цінними у своєму роді. Отож різні мови мають свої унікальні слова та вирази, які можуть бути безеквівалентними в інших мовах. Наприклад, деякі народи мають слова, які описують певні емоції або концепти, які не мають точного еквівалента в інших мовах. Це пов'язано зі специфікою життя, традиціями та культурними особливостями кожної країни. Також деякі безеквівалентні слова та вирази можуть виникати внаслідок розвитку технологій та наукових досліджень. Наприклад, нові технології та явища можуть вимагати створення нових слів у мові для їх опису або позначення.

Безеквівалентні фразеологізми – одна із проблем, яка зазвичай викликає труднощі для перекладача. Оскільки перекладачу потрібно добре знати не лише мову, а й культуру та історію мови, аби правильно розтлумачити сенс фразеологізмів. Зазвичай для перекладу фразеологізмів на іншу мову використовують дослівний та описовий переклад. Ось деякі фразеологізми до яких, на жаль, не вдалося знайти еквіваленту в українській мові:

کشتی خروج از بند بندگی است букв. *смерть – це втеча з рабства*. Рабство може мати різні форми – це можуть бути фізичні, економічні, соціальні або культурні обмеження, які людина переживає протягом життя. Смерть в свою чергу може розглядатися як звільнення від цих обмежень та страждань, які можуть бути пов'язані з рабством. Також, вираз "смерть – це втеча з рабства" може мати релігійний контекст. У багатьох віруваннях віра відображається як засіб звільнення від матеріального світу та зв'язків з ним. Смерть може бути сприйнята як перехід душі в інший світ, де вона звільняється від фізичного тіла та рабства матеріальних обмежень. Отже, цей вислів може розумітися як символічне описання звільнення від обмежень та страждань життя, а також як релігійний контекст, що описує перехід душі в інший світ.

مهمترین مشاعره زندگی است букв. *смерть – найважливіша частина життя*. Вислів "смерть це найважливіша частина життя" може мати різні трактування, але загалом його можна розглядати як підкреслення важливості відношення до життя та розуміння його цінності через свідомість про те, що воно є тимчасовим. Смерть є необхідною складовою життя, з якою неминуче кожен із нас зіткнеться. Вона означає кінець фізичного існування, але може сприйматися як початок іншого виміру існування. У такому контексті смерть може бути розглянута як "ворота" до іншого світу. Оскільки життя тимчасове та невід'ємно пов'язане зі смертю, свідомість про те, що воно має кінцевий термін, може допомогти нам краще оцінити його цінність та важливість. Таким чином, вислів "смерть це найважливіша частина життя" може означати, що саме свідомість про те, що життя має кінцевий термін, дозволяє нам більше цінувати кожен момент нашого існування та робити його більш насиченим та значущим. У деяких релігійних традиціях, смерть також може розглядатися як перехід до іншого світу, де людина зустрічається зі своїми близькими, а також де вона

має можливість розглянути своє життя в цілому і зрозуміти його сенс. У такому контексті смерть може бути сприйнята як найважливіша частина життя, яка дозволяє людині зустрітися з новими вимірами існування та отримати новий досвід.

Висновки до розділу 2

Отже, у другому розділі курсової роботи дібрані фразеологізми було розділено на дві підгрупи: повні/ неповні еквіваленти і безеквівалентні фразеологічні одиниці. До групи еквівалентних фразеологічних одиниць було дібрано 38 ФО, що у відсотковому співвідношенні складає 76% від загальної кількості фразеологізмів, розділених за двома групами. До групи безеквівалентних ФО ми віднесли 12 фразеологічних одиниць, що у відсотковому співвідношенні складає 24%. Увесь перелік фразеологізмів надано у додатках до курсової роботи (додаток А – фразеологізми, які мають еквіваленти в українській мові, додаток Б – безеквівалентні ФО).

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Фразеологія – це окремий розділ мовознавства, який вивчає стійкі словосполучення в мові (фразеологічні одиниці/ фразеологізми). Фразеологічні одиниці є невід’ємною частиною будь-якої мови і їх вивчення дозволяє краще зрозуміти культуру та мислення народу. У перській мові фразеологізми відіграють важливу роль, вони збагачують мову, надають їй колориту та емоційної насиченості. Крім того, фразеологічні одиниці є важливим елементом комунікативної компетенції та вміння вести діалог з представниками іншої культури. Фразеологічні одиниці перської мови є малодослідженими, що зумовлює великий інтерес лінгвістів до вивчення цієї теми. В Україні вивчення фразеології перської мови лише набирає оберті. Серед відомих мовознавців України фразеологію перської мови розглядає М. А. Охріменко (укладач першого українсько-перського словника емотивної фразеології). Фразеологія настільки широкий простір досліджень, що неможливо дослідити повністю усі складові цього розділу мовознавства. Ми взяли за основу фразеологічні одиниці на позначення смерті. У перському мовознавстві ще не здійснювали повного дослідження семантичних чи структурних ознак таких фразеологізмів. Невеликим внеском у розвиток дослідження цієї теми є робота А. В. Даліди "Метафоричне позначення поняття "смерть" фразеологічними засобами сучасної перської мови" (Даліда, 2021).

Тема смерті в перській культурі має глибокі коріння, які сягають назад до давніх часів. У перській культурі смерть трактується як природний процес, що є невід’ємною частиною життя. В той же час, смерть також розглядається як перехід в інший світ, який може бути як позитивним, так і негативним.

Одним з основних ритуалів, пов'язаних зі смертю, є похоронний обряд, який проводиться з дотриманням встановлених традицій і звичаїв. У перській культурі традиційно вірять у життя після смерті, тому досить часто на могилах встановлюють пам'ятники, які символізують вічну пам'ять про померлого. У перській літературі та поезії смерть є однією з основних тем. Її образ часто використовується як символ, що відображає загальну трагічність людського існування, відчай, втому та розчарування.

Однак, водночас, в перській поезії смерть може розглядатись як освітлення, як перехід до вищого стану буття. Крім того, у перській культурі існує традиція відвідування могил, яка відображає повагу та шану до померлих і їхньої пам'яті. Цей обряд є дуже важливим для перської культури, оскільки він допомагає зберегти зв'язок між живими та мертвими, а також сприяє згуртуванню родини та спільноти. Смерть в перській культурі сприймається як невід'ємна частина життя, і це все знаходить своє відображення у великій кількості фразеологізмів, які ми дослідили у нашій роботі.

Для здійснення дослідження було дібрано 50 фразеологічних одиниць на позначення смерті у перській мові. Під час дослідження дібрані фразеологізми ми розділили на дві групи: фразеологізми перської мови, які мають еквіваленти в українській мові (Додаток А), фразеологізми, які не мають еквівалентів в українській мові (Додаток Б). До першої групи було додано 38 фразеологічних одиниць, до другої – 12. У відсотковому співвідношенні еквівалентні ФО складають 76 % від загальної кількості фразеологізмів, безеквівалентні ФО – 24%. Загальна спрямованість фразеологічних одиниць на позначення смерті: у прямому значенні "померти" (по відношенню до людей, до яких є повага; до незнайомих; до людей, яких не поважають), страх перед смертю, передсмертний стан тощо.

Отже, фразеологічні одиниці на позначення "смерті" у сучасній перській мові не вичерпані у межах цього дослідження, що і зумовлює проведення подальших досліджень цієї теми.

АНОТАЦІЯ ПЕРСЬКОЮ МОВОЮ

عبارت‌شناسی شاخه‌ای جداگانه از زبان‌شناسی است که ترکیب‌های واژه‌ای پایدار در زبان را مطالعه می‌کند. واحدهای عبارتی زبان فارسی مورد مطالعه قرار نگرفته است که باعث علاقه زیاد زبان‌شناسان به مطالعه این موضوع می‌شود. در اوکراین، مطالعه عبارت‌شناسی زبان فارسی شتاب بیشتری می‌گیرد. در میان زبان‌شناسان معروف اوکراین، عبارت‌شناسی زبان فارسی را می‌داند M. A. Okhrimenko (تدوین‌کننده اولین فرهنگ عبارات عاطفی اوکراینی-فارسی). عبارت‌شناسی به قدری حوزه‌ی پژوهشی گسترده‌ای است که بررسی کامل تمامی اجزای این شاخه از زبان‌شناسی غیرممکن است. ما واحدهای عباراتی را برای تعیین مرگ به عنوان پایه در نظر گرفتیم. زبان‌شناسی فارسی هنوز به بررسی کامل ویژگی‌های معنایی یا ساختاری این واحدهای عبارت‌شناختی نپرداخته است. سهم کوچکی در توسعه تحقیقات در مورد این موضوع کار است A. V. Dalida «تعریف استعاره‌ی مفهوم «مرگ» با ابزار عبارت‌شناسی زبان فارسی جدید» (دالیدا، 2021).

در فرهنگ ایران، مرگ نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند و به آن با احترام و ارج می‌نگرند. در فرهنگ ایران، مرگ به عنوان گذری به دنیای دیگر درک می‌شود و ایده زندگی پس از مرگ اساس باور دینی بسیاری از ایرانیان، به ویژه اسلام است. در سنت اسلامی، مرگ به عنوان آغاز زندگی بی‌پایان در دنیای دیگر در نظر گرفته می‌شود، جایی که مردم به خاطر اعمال خود در زندگی مورد قضاوت و پاداش یا مجازات قرار خواهند گرفت. در فرهنگ ایران، همچنین بسیاری از آداب و رسومی که با مرگ مرتبط هستند وجود دارند. به عنوان مثال، خانواده‌های فوت شده، چند روز در حال عزاداری هستند و در این مدت به آنها اجازه نمی‌دهند که خندان یا سرگرم باشند. همچنین بلافاصله بعد از مرگ، بدن فوت شده باید در کوتاهترین زمان ممکن، معمولاً در عرض 24 ساعت، دفن شود و بدن فوت شده نباید سوخته شود، زیرا این کار به عنوان نقض آموزه‌های اسلامی در نظر گرفته می‌شود. در فرهنگ ایرانی، مراسم و آیین‌های مربوط به سالگردهای فوت موجود هستند که به طور معمول هفت بار پس از مرگ و سپس هر سال برگزار می‌شوند. در این روزها، خانواده‌های فوت شده به قبرستان می‌روند و برای روح فوت شده دعا می‌کنند. به طور کلی، مرگ در فرهنگ ایرانی به عنوان یک قسمت عادی و ناگزیر از زندگی درک می‌شود و افراد با احترام و درک به آن می‌پندارند. درکار خود، پنجاه واحد عبارت‌شناسی را در مورد مرگ مورد بررسی قرار دادیم و آنها را تجزیه و تحلیل کردیم. در طول تحقیق واحدهای عبارت‌شناختی منتخب را به دو گروه تقسیم کردیم: واحدهای عبارت‌شناختی زبان فارسی که در زبان اوکراینی معادل دارند (پیوست الف)، واحدهای عبارت‌شناختی که در زبان اوکراینی معادل ندارند (پیوست ب). 38 واحد عبارت‌شناسی به گروه اول اضافه شد، دوم - 12. از نظر درصد، FD های معادل 76٪ از تعداد کل واحدهای عبارت‌شناسی را تشکیل می‌دهند، FD های غیر معادل - 24٪. تمرکز کلی واحدهای عبارت‌شناسی بر تعیین مرگ: به معنای مستقیم "مردن" (در رابطه با افرادی که مورد احترام هستند؛ به غریبه‌ها؛ به افرادی که مورد احترام نیستند)، ترس از مرگ، حالت نزدیک به مرگ، و غیره.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Даліда А. В. (2021). *Метафоричне позначення поняття "смерть" фразеологічними засобами сучасної перської мови* // "Ad orbem per linguas. До світу через мови": Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції «Світ цінностей і цінності у світі», 13-14 ТРАВНЯ 2021 року. Київ: Вид. Центр КНЛУ, С. 77-79;
2. Охріменко М. А. (2011). *Персько-український словник емотивної фразеології*. Луцьк : ДП "Волинські старожитності", С. 316.
3. Мазепова О. В. (2013). Роль соматизмів у мовній концептуалізації внутрішнього світу людини (на матеріалі перської мови). *Мовні і концептуальні картини світу*. Вип. 46 (2), С. 438-450.
4. Скрипник Л. Г. (1973). *Фразеологія української мови*, Київ: Наукова думка, С. 280.
5. Русанівський В. М. (1983). *Історія української мови. Лексика і фразеологія*, Київ: Наукова думка, С. 743.
6. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. (2007). *Фразеологія сучасної української мови* (навчальний посібник). Київ: Знання, С. 494.
7. Ужченко В. Д. (1998). *Фразеологічний словник української мови*. Київ: освіта, С. 224.
8. Калашник В. С., Колоїз Ж. В. (1994). *Словник фразеологічних антонімів української мови*. Київ: видавництво "Довіра". С. 284.
9. Shaki M. (1967). *Principles of Persian Bound Phraseology*. Prague: Oriental Institute, 118 p.
10. Telegdi S. (1951). *Nature et fonction des periphrases verbales dites «verbes composes» en persan*. Acta Orientalia, 315-338 p.
11. Skandera P. (2007). *Phraseology and Culture in English*. 511 p.
12. Cowie A.P. (1998). *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. 258 p.
13. Meunier F. (2008). *Granger Sylviane. Phraseology in Foreign Language Learning and Teaching*, 273 p.

14. Granger S., Meunier F. (2008). *Phraseology: An interdisciplinary perspective*, 422 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Список фразеологізмів, які мають еквіваленти в українській мові

№ з/п	Оригінал	Буквальний переклад	Український еквівалент
1.	جان سپردن	Душа покидає тіло	<i>Духу пускатись</i>
2.	از جان رفتن	Піти з душі	<i>Богу душу віддати</i>
3.	دم در آوردن	Відкидати хвоста	<i>Витягти (витягнути, протягнути, відкинути і т. ін.) ноги (вульг., жарт., копита)</i>
4.	نفس آخر کشیدن	Видохнути останній подих	<i>Віддати останній подих</i>
5.	از دنیا رفتن	Піти із світу	<i>Піти з цього (сього) світу (світа)</i>
6.	غرق شدن در خون	Втонути у крові	<i>Захлинатися (захлинутися) у власній крові (власною кров'ю) (гинути про ворога)</i>
7.	سپردن به خاک	Піти до землі	<i>Лягти в землю (труну, домовину, гріб, яму, могилу)</i>
8.	از دنیای جسمانی رفتن	Покинути фізичний світ	<i>Відійти у вічність (у довічний сон), книжн., уроч.; відійти у небуття, уроч.; відійти у царство небесне</i>
9.	به سوی پرتوی نور رفتن	Йти до променю світла	<i>Побачити світло в кінці тунелю</i>
10.	وداع کردن با دنیا	Прощання зі світом	<i>Душа прощається з тілом; прощатися з життям (з</i>

			<i>[білим] світом, з тілом і душею)</i>
11.	پایان دادن به زندگی	Закінчення життя	<i>Життя добігло кінця</i>
12.	سفر کردن به دنیای دیگر	Подорож до іншого світу	<i>Переступити (ніти, переставитися) на той світ</i>
13.	مردن بعزت به از زندگی بذلت	Гідно померти – гідно жити	<i>Гідна смерть краще, ніж жалюгідне життя</i>
14.	مردن/مرگ\ خبر نمی کند	Смерть не повідомляє про свій прихід	<i>Життя обірвалося</i>
15.	مردن یک بار شیون یک بار	Смерть приходиться лише раз	<i>Кожен може померти лише раз</i>
16.	اجل برگشته می میرد نه بیمار سخت	Повертатись вже не тяжко хворим	<i>Все, що не вбиває, робить нас сильнішими</i>
17.	برای کسی بمیر که برای تو تب کند	Померти за когось, хто піклується про вас	<i>Віддати життя за когось</i>
18.	وای بحال آنکه مرد	Горе, що він помер	<i>Нехай земля буде пухом; Царство небесне</i>
19.	مرده سخن نگوید	Мертві не розмовляють	<i>Мертва людина не бовкне зайвого</i>
20.	مرده چیزی بودن	Помирати за щось	<i>Віддати життя</i>
21.	از پس مرده بد نباید گفت	Після смерті не потрібно говорити погано	<i>Про покійників погано не говорять</i>
22.	پشت سر مرده دروغ می گویند	Кажуть брехню за головою мерця	<i>За головами мерців лежить істина</i>
23.	که مرده که زنده	Що живий, що мертвий	<i>Лиця немає</i>

24.	مثل مرده متحرک	Як живий покійник	<i>Як смерть</i>
25.	یک مرده بنام به که صد زنده به تنگ	Мертвого назвали сотнею живих	<i>Смерть однієї гідної людини може бути гірша за смерть сотні нікчем</i>
26.	مرده شور ببردت	Нехай тебе забере той, хто омиває покійників	<i>Щоб тебе чорт побрав</i>
27.	مرگ به از رسوائیست	Краще смерть, чим ганьба	<i>Чесць важливіша за смерть</i>
28.	مرگ چاره ندارد	Від смерті не має порятунку	<i>Смерть заглядає (дивиться, зазирає і т.ін.) / заглянула (подивилась, зазирнула і т.ін.) в очі кому</i>
29.	مرگ خبر نمی کند	Смерть не повідомляє про свій прихід	<i>Померти можна раптово у будь-який час</i>
30.	مرگ خوب است اما برای همسایه	Смерть це не страшно, коли стосується сусіда	<i>Нехай біди (смерть) обходять стороною</i>
31.	مرگ را به چشم خود دیدن	Бачити смерть своїми очима	<i>Бути на волосині від смерті</i>
32.	مرگ شتر نیست که در هر خانه می خوابد	Смерть – це верблюд, який лежить на порозі кожного дома	<i>Смерть неминуча</i>
33.	مرگ غنی و فقیر نمی شناسد	Смерть не бачить бідний ти чи багатий	<i>Смерть узяла (забрала, прибрала і т.ін.) кого</i>
34.	مرگ که آمد پیر و جوان سرش نمی شود	Смерть не дивиться хто молодий, а хто старий	<i>Смерть узяла (забрала, прибрала і т.ін.) кого</i>

35.	دنیای خدا را ترک کردن	Покидати божий світ	<i>Іти до Бога</i>
36.	مرگ هر کسی که خودش را بی مرگ می داند، دلیلی بر فناپذیری است	Смерть кожного, хто вважає себе безсмертним, є доказом його смертності	<i>Безсмертних не буває</i>
37.	مرگ، قطعیت بی رحمانه‌ای است که همه ما را در پایان یکسان می‌کند	Смерть – це жорстока впевненість, яка зрештою об'єднує нас усіх	<i>Біда згуртовує</i>
38.	مرگ همیشه در پیش بوده و تنها زمان مرگ مهم است که به دست آمده است	Смерть завжди попереду, і вона всіх наздожене	<i>Від долі (смерті) не втечеш</i>

ДОДАТОК Б

Список фразеологізмів, які не мають еквівалентів в українській мові

№ з/п	Оригінал	Буквальний переклад
1.	روح فداکردن	Пожертвувати душею
2.	مرده حلاج است	Мертвий – тріпальник
3.	مرده نمی رود بگور	Мертвий сам до могили не йде
4.	به مرده که رحم می کنند به کفنش می ریند	Ті, хто виявляють милосердя до мертвого, покривають його плащаницею
5.	مثل مرده شور	Як обмиваючий небіжчиків
6.	مرگ یک بار شیون یکبار	Смерть приходить один раз, один раз її оплакують
7.	مرگ، کشتی خروج از بند بندگی است	Смерть – це втеча з рабства
8.	مرگ، مهمترین مشاعره زندگی است	Смерть – найважливіша частина життя

9.	زندگی، زمانی است که به تأخیر نمی‌افتد و مرگ، زمانی که به جلو نمی‌رود	Життя – це час, який не зволікає, а смерть – це час, який не рухається вперед
10.	زندگی برای مرگ آماده شده است، اما آیا مرگ برای زندگی آماده است	Життя уготоване для смерті, але чи смерть уготована до життя?
11.	هیچ کس از مرگ فرار نمی‌کند؛ بهتر است برای آن آماده باشیم	Ніхто не уникає смерті; краще бути до цього готовим
12.	مرگ، خاکستری است که تمام افراد زندگی‌شان در آن مخلوط می‌شوند	Смерть – це сірість, у якій змішані всі люди у житті